

Fra Landsbydreng til Smedesvend

En fortælling om Knud Hovaldt

Skrevet af Knud Hovaldt i 1943

Udgivet af

Vejgaard Lokalhistoriske Forening

1998

Fra Landsbydreng til Smedesvend

Jeg er født i Lillevorde ved Aalborg kom som 2-årig til Dokkedal, en lille Landsby mest beboede af Fiskere og fattige Bønder. Jeg havde en Søster lidt ældre end mig – men hun døde som 5-6 År gammel.

Min Far og Mor havde en lille Forretning, blandet Landhandel. Min Far hjalp med Fiskeri når Lejlighed bød sig – min Mor hjalp til i Forretningen men samtidig beslog hun Læder på Træskobunde det var jo dagligdags Fodtøj.

Jeg havde enkelte Lege Kammerater men vor Fritid var kort. Vi måtte hjælpe derhjemme. Det var en fattig Egn. Dokkedals Beboere var Fiskere, og i Omegnen små Husmands Steder – det meste var Sandjord – og Lyng Arealer op til Vildmosen. Der var Daglejere som kom om Morgenen med deres Munk til en pot Brændevin. Ja mange skulle skrives – nok fattige men ærlige.

Jeg var ikke gammel nok til at gå i Skole så jeg måtte hjælpe der hjemme men meget af min Tid var jeg hos Fiskerne, hvor jeg endnu mindes mange herlige Stunder, ja Fiskernes Sprog og Væremåde kan ikke fortælles men skal opleves.

Vor Måltider – Morgen – Spegesild og Øllebrød, resten af Dagen Fisk og stegt Flæsk - spar på Kartofflerne, det hørte vi mange Gange.

Jeg havde en **Onkel Niels Christian** han var Fisker men havde en Jern Krog på hans vestre Arm – den mistede han ved Kajen ved Aalborg Havn. Bov Spyddet gled og armen kom i klemme mellem Boven og Kajen. Krogen var fastspændt ved Albuen så han kunne Løfte næsten alt. Den hjalp ham engang han faldt over Bord i en Efterårs Storm og Krogen fik fat i Bovsprydet så han kunde få Støvler og overflødigt Tøj af og komme om Bord igen – men samme Krog kunne vise Respekt hvis der var Tumulter, hvad der kunne Ske.

Onkel var noget af en Spøgefugl, altid fuld af Humør. Engang havde han anbragt fem Kvabsøer eller Stenbidere uden for Bryggers Døren på Stentrappen og da vi i skumringen lukkede Døren op blev jeg rigtignok forskrækket – da disse suger sig fast i Stenen og samtidig giver et højt Brøl.

En Dag kom han med en Spandal og satte dem i Bryggerset med en Træplade over med en Sten på men den kunne ikke holde ålene nede – disse løb ud på Gulvet og ud gennem Afløbs Hullet i Bryggerset så vi måtte ud og fange ålene, den Dag var vi ikke så gode Venner.

Om Aftenen var der mange som kom i Hjemmet, hvor vi hyggede os ved Petroleumslampen og fortalte Historier, det største Emne var Jagt og Fiskeri men det der bandt mig mest, var Fortællingerne om Krybskytteri, det var i Høstemark Skoven og Grevens Arealer der lyttede jeg spændt, de ville gerne overgå hinanden.

Vi flyttede til Aalborg, hvor min Far havde fået Arbejde på en Sodavandsfabrik – Slotsgade 23 – ved Fabrikant A.P. Larsen. Det var efter Forholdene dengang en god Arbejdsplads og vi havde en god Lejlighed. Lønnen var 16 Kroner om Ugen men Arbejdstiden var også derefter. Maskinerne skulde holdes i Orden men dem var der ikke mange af, men elektriske Lys og Kraft. Prop Maskinerne var betjent med Håndkraft og Propperne blev bundet med Ståltråd. Telefon pasning var også overladt til mine Forældre efter Arbejdstid, og skulde der være Selskab hos Fabrikanten maatte min Far op og blande Licensen sammen til Likør og Bolle Punce hvad han efter Udsagn var god til. Fabrikanten var en jovial Mand. AP som han kaldtes, han var Vestjyde fra Thorup Strand og med Vendelbo Sprog og Lune, han var venstre Mand og ville gerne drøfte Politik.

Min Far havde en anden Mening, han var Social Demokrat, så bølgerne var somme Tider høje. Jeg erindrer engang de tog en ordentlig Tørn så kom A.P. med Bemærkningen – Du er jo rød Hovaldt. Ja, det er dit Sodavand også, så sluttede den Debat til næste Gang.

Jeg var jo ene Barn men mine Forældre overraskede mig med en Pige ”Pleje Søster” hun hed Ellen og var tre år yngre end mig. Jeg var nu pludselig bleven Storebror så jeg havde jo noget at prale af blandt mine Legekammerater.

Jeg måtte så begynde min Skolegang og begyndte min første Dag i Frk. Degns Skole den var beliggende i en Ejendom i Holbergsgade, en Betalings Skole.

Fra Landsbydreng til Smedesvend

Jeg erindrer et Par af mine Kammerater "Nach" kaldte vi ham, hans far var Maltgører i Bryggeri på Gammeltorv så var der tykke "Christian" som er Bådfører på "Goliat" og Svoger til Carl Lorentsen. Jeg kom senere i Skole i Kjellerupsgade der var lidt mere fut i denne Skole det var dengang Spanskrøret sad løst i Hånden på visse Lærere og blev brugt ret flittigt men skulde der komme et Par Striber på Ballerne så forsvandt de jo hurtigt igen. Ja ikke alle Lærerne havde samme Temperament. Vi var skam også flinke til at finde Øgenavnene – "Stribet Flæsk" – "Piner død" – "Skråmikkel" med flere.

Jeg klarede mig godt i Skolen, var altid i øverste Ende af Karaktererne, vi havde ret dygtige Lærere. Naturlæreren hed Knudsen vi kom ud i Naturen, mange gange i Blegkilde og andre Steder hvor vi lærte Buske og Træers opvoksning, hvad har gavnet mig meget. Klasselæren hed Hvidegaard inviterede os på Museet og andre Bygninger – Jens Bangs Stenhus – Ellen Marsvin med flere. Vi var opmærksom for der vankede af og til en Sodavand og Smørkage.

Jeg kom ud af Skolen i syvende Klasse men jeg måtte sammen med en Kammerat "Frank" sidde to år i syvende Klasse, da vi ikke kunne komme ud af Skolen før vi var 14 år så det sidste år gjorde ikke vore Karakteren bedre.

En gang vi havde Diktat havde lånt Læsebogen og skrevet efter, men Læreren var opmærksom, han havde opdaget at vi havde et Par Linjer mere i vore Hæfter end han oplæste.

Jeg havde i min Skoletid By plads hos Skræddermester Carlsen i Slotsgade en af Byens bedste Skræddere vi havde mange af Byens førende Forretning Folk: Kaj Springborg, Georg Dam Ostefabrikant Brøgel, Swartslose, Otto R. Nielsen Nr. Sundby. Jeg mødt efter Skolegang om Eftermiddagen og havde Fyraften kl. 7 – Lørdag kl. 9. Heldigvis arbejdede, han ikke om søndagen. Jeg hjalp med udbringning af Tøj, fyrede i Kakkellovnen varmede vand til Gulvvask, det foregik på den Måde at jeg varmede det store Presse Jern på Gassen og derefter sænkede ned i en Spand koldt Vand.

Jeg var engang ude i Hasseris med Tøj en Lørdag Aften i et forrygende Snevejr men på Hjemvejen ville jeg stikke Genvej ned ved Drengehjemmet på Annebergvej, men for vildt og havnede ved Cementfabrikken "Norden", så Klokkeren blev elleve inden jeg kom i Slotsgade men heldigvis havde jeg afleveret Tøjet.

Ugelønnen var 1 Krone og 50 Øre men der vankede somme tider en 10 Øre i Drikkepenge men jeg erindrer at jeg fik en Krone af Kaj Springborg da jeg afleverede et nyt Kjolesæt, en Formue for mig. Jeg var hos Skrædderen i ca. to år. Derefter fik jeg Plads som Kiosk Dreng på Algade i Smedemester Krøjers Ejendom. Ugelønnen var 2.50 Krone om Ugen. Vi arbejdede efter Skoletid til kl. ca. 6. Men måtte hver anden søndag arbejde til kl. 3. Vi var otte Drengene det var en meget interessant by plads, vi lærte Byens Befolkning at kende. Vi kørte med Breve og Telegrammer men der var mange flere interessante Opgaver.

Kiosk Ejeren havde en fast Takst når vi blev lejet ud, der var Bagerier, ret tit hos Bagermester Harald Jensen på Boulevarden, det sted ville vi gerne være, men det hændte vi kom i Skolegade og hjalp til med at save og hugge Brænde, det gav som Regel en ekstra Lomme Skilling.

Mine Forældre flyttede til en Ejendom i Borgergade hvor min Far havde et Par Ejendomme at rengøre Gaard og Gade. Jeg måtte hjem og hjælpe med Renholdning af Ejendommene men samtidig fik jeg Plads hos en Frugthandler Larsen i Kattesundet.

Det var somme Tider et hårdt Job, vi havde en Kunde der boede i Spiesgade i Nørresundby og denne Tur var som regel to Fustager Æbler, vægt 125 pund pr. Fustage og på Trækvogn over Pontonbroen – som regel i Slud og Regn. Der var skam også mange interessante Opgaver Jeg lærte at sortere Frugt der var mange forskellige Sorter en Del af dem erindrer jeg endnu.

Nå Tiden kom jeg skulde i Lære efter min Konfirmation, det var ikke så vanskeligt denne Gang at få en Læreplads, jeg ville gerne i Optiker Lære, men der uddannes ingen Læringer her i Byen. Så Valget blev, eftersom min Bedstefar var Smed på

Fra Landsbydreng til Smedesvend

Landet skulde Traditionen følges op. Jeg kom i Lære hos Smedemester Otto Larsen – Værkstedet var i Bredgade No 7. Ejendommen tilhørte Købmand Biermbaum en af Byens førende Forretning. Jeg var eneste Lærling der var en Svend Chr. Larsen, udlært Kedelsmed på De Smithske dygtig og alsidig Håndværker. Rejste så senere, tog arbejde på Værftet, antagelig Løn spørgsmål da Timelønnen var 1 krone.

Desværre kom han til skade, mistede sit ene Øje ved en Jernsplint. Rejste saa paa Cementfabrikken Norden. Jeg havde Forbindelse med Chr. Larsen i flere år hans indstilling var, når han fyldte 50 år, ville han stoppe og det slog også til men han var Ungkarl og havde Penge i Skabet som han sagde.

Værkstedet var ikke så moderne. Maskiner var der ikke mange af det var med Hånd og Fodkraft at vi betjente Boremaskine og Smergelsten, til Essen var der en stor Skindbælg på Loftet, der blev trukket i en Snor med Håndtag. Når vi skulde bore store Huller måtte vi være to til at Træde Pedalerne på Boremaskinen. Jeg var alene Lærling i et og et halvt år så blev vi to, der blev en opgangs Tid. Vi var en overgang 3 Svende 2 Lærlinge. Arbejdet bestod dengang af Grov gelændere, Box døre, vi havde reparationer af de store Hestetrukne Petroleums Tankvogne.

Vi fik smedearbejde til Arrestbygningen i Kong Hansgade blandt andet Vindfløjen den blev smedet af 2" firkantet – tyndet op til ca. 1" og sammensvejst i Fladen og da Pladsen var lille var det et lidt vanskeligt Arbejde men det gik.

Vi havde Installationer af Petroleumsanlæg det havde jeg en del at arbejde med de første år, det foregik pr. Cykel. Jeg lavede en Akkord med Mester, jeg skulle have 50 Øre pr. Mil skulde selv sørge for Cykel. Ugelønnen var kun 4 Kroner 70 Øre, men til Asaa 5½ Mil frem 5½ Mil tilbage – det var en én Dags Tur. Det kunne godt være temmelig hårdt, for Værktøjskassen vejede ca. 20 Kilo så der skulde stærkere Eger i Hjulene.

Værkstedet var ikke af de største hvad Kvadratmeter angik, hvad jeg mærkede mange gange, eftersom Amboltens Horn stod op ad Skorstenen, hvor jeg skulde forbi naar der var varme "Hetz" på Jernet og bruge Forhammeren.

I vor Fritid samledes vi unge Lærlinge og andre, men mest erindrer jeg Frank Pedersen, senere Formand for Kedelpasserne vi kom senere til at arbejde sammen på Værftet, og Henning Sørensen en Bro Laurits senere Slagtermester på Algade. Henry Sørensen var fyldt med Humør blev også kaldt "Svanens Død" eftersom han kunne danse denne på et af de små Restaurations Borde i Menton. Han var fredet i Klasse A hos Direktør Bindslev i Menton, der skulde ellers ikke laves ret meget sjov eller haløj, saa kom Dørvogterne Johansen og Co og der var mange som kom ud ad Døren i en ret ublid Fart og havnede i Rosenbedet.

Der var mange Forlystelser den Gang. Jeg kan nævne Markfredsforeningens Julebal i Håndværkerforeningen, Varieteen på Frederikstorv hvor Erika og Kaj Voigt og Max Freilag var det store Trækplaster. I Varieteen var der en gang om Ugen Amatør Aften og der var flere og mindre gode Kunstnere der foreviste Evner og Sang, Musik med mange Instrumenter og der var altid nok. Men vi havde Kontrol over hvad vi gad og høre og se, blev det for kedeligt blev der råbt frem med Krogen og ud paa Scenen kom der en lang Stang med Krog paa og saa var det ud.

Vi havde også Royal i Nørresundby, men der skulde helst komme et Par Stykker samlet, vi var ikke altid vellidt, men det gik. Pinsemorgen var Traditionen Skovbakken, nyt Tøj og flad Stråhat hvis der var råd, men Professor Labri ham skulde vi da hilse på, der fandtes ingen vold men et blå Øje og Næse Blod det var ikke nemt at undgå men Politi var ikke nødvendigt.

Sport dyrkede vi ikke meget af men jeg havde sammen med en Tømrer bygget 2 Kajakker til Fjordsejlads.

Vi Fiskede og Forårs Tiden var der mængder af Sild og Hornfisk ved Pontonbroen. Men Kajakken var nu ikke bygget til Sejl, hvad jeg måtte erfare eftersom den vendte Sejlet nedad ved Jernbanebroen, men da jeg dengang var en ret habil Svømmer reddede jeg både Kajak og mig selv.

Der blev oprettet en Bokseklub "Jason" den havde Lokaler Nørregade 13 vi var et par Kammerater der forsøgte nogle Gange, men min Kammerat slog Lederen ud en Aften hvad ikke var klogt, så vi stoppede.

Jeg forsøgte så Brydesporten i Jyden, det var i Søren Petersen – Hans Nielsen – "Valde" – Gokke med flere vi havde mange gemytlige og Fornøjelige Ture jeg nåede i 1923 til Jubilæet at få Jubilæums nålen under Jyllings Formandskab og samtidig fik jeg idrætsmærket i Bronze.

Jeg blev udlært hos Otto Larsen 1. april 1924 og arbejdede derefter hos ham i ca. 2 år.

Knud Hovaldt
Aalborg nov. 1981.

Jeg var Svend hos min Læremester efter min Læretid. Timelønnen steg til 72 Øre i Timen det første år, arbejdede der hele Sommeren men blev indkaldt til Militæret til teknisk Korps i oktober 1924. En af mine Kammerater skulde møde samme Sted. Vi blev enige om, eftersom jeg var i Besiddelse af én stor Kurve Kuffert, at vores Tøj med mere kunne være der.

Vi tog så med Toget til København, skulde møde på Kasernen på Amager Boulevard. Ankomst Banegård København, første gang vi så København, tog fat i hver sin Hank af Kufferten, og stillede os op på Rådhuspladsen og gloede på Lysreklamerne fra Berlinske Tidende mens vi blev betragtet af en lidt sværd Dame der solgte Chokolade Bolcher m.m. Vi må have Blikket henvendt på hende for svaret kom "Hvad står

sådan et Par Jydepotter og glør efter?”, min Kammeret gav hende et Svar som ikke passede Damen, så der kom en Ordstrøm som vi ikke var ene om at høre på.

Jeg sagde afgang, Carlo tog fat i Kufferten og af sted, vi entrede så en Sporvogn til Amager men vi var ikke kendt med Forholdene for da vi steg ind med Kufferten, kom svaret fra Konduktøren tror I det er en Lastvogn. Vi fandt en Taxa til Amager Vi blev mønstret, fik udleveret Uniform m.m. og blev indkvarteret i Barakker med Soveplads, Halmadrasser og et Tæppe. Mandskabet var fra alle Egne af Landet, saa der var jo lidt Sprogforveksling, de indfødte forsøgte jo at dominere, hvad kun lykkedes en kort Tid. Nummer 65 var en stor Sønderjyde og jeg havde nummer 64 og vi lå lige indenfor Døren så det Skete at vi nogle gange om Natten fik en Tur med Madrassen ned i den anden Ende af Barakken. Vi fangede én af dem en nat og Skosværten med Børsten kørte lidt rundt i Ansigtet af ham.

Om Morgenens ved Vandposten som var anbragt ca. 100 meter henne, så vi Resultatet, det skete ikke mere. Nå men vi skulle lære at være Soldater og gik på Skole i 14 Dage.

Eksercits Gevær, Kanon Lære m.m. derefter blev vi delt – min Kammerat kom paa Laboratoriet, jeg selv blev sendt på Kursus på Geværfabrikken hvor jeg var med til at forandre Verdens, dengang bedste Gevær 89. Grunden var at daværende Minister Laust Rasmussen fandt ud af disse ikke var velegnede i Skyttegrave. Jeg blev efter Kursus sendt til Gothersgades Kaserne, men efter få Dage blev jeg sendt til Viborg og skulde stille hos Bøssemager Hess. Jeg blev anvist Værelse i Lille Sct. Hansgade. Jeg kom til at hjælpe på Bøssemager Værkstedet, hvor jeg faldt godt til og ret interessant. Lønnen var langt nede, men jeg fandt ud af der var muligheder for at lave en lille Skilling i Fusk, jeg lavede Nikkel Kaffekander, rep. og loddede, som jeg hentede – Salomon og Beislers Hotel, samtidig rep. jeg Pengeskab hos Købmanden, hvor der havde været Indbrud. Bøssemagerens Hobby var ca. 6 stk. Røde Tuborg, men de skulle ikke gerne stikke Vagtkommandoen i Øjnene. Jeg lavede så en Kasse hvor der kunne være 8 Øl og malede Kassen grøn og med røde Bogstaver ”Gevær Olie” det blev til megen Morskab.

Jeg har mange gode Minder om Bøssemager Hess, desværre blev han under Krigen skudt. Vagten råbte Holdt, hvad han sikkert har overhørt. Jeg fik en anbefaling af Hess, som, hvis jeg vilde til København og søge Arbejde, var stilet til Mester Pedersen, Ridder ad Dannebrog m.m. Gevær Syndikatet.

Jeg kom hjem fra Soldatertjenesten Maj 1925, det var under Lougouten, saa der var kun Understøttelse at vente, ca. 17.00 om Ugen. Jeg fik så arbejde hos Firmaet Brdr. Bendtzen Trælast og Købmands Handel, Vesteraa. Vi lossede Tømmer, Cenit fra Skib sorterede det lavede Træstabler. Jeg kom med til at losse Sukker, det var et hårdt Job, da hver Sæk vejede 200 pund og disse skulde opmagniseres på første Sal i Bagbygningen. Det var akkord Arbejde, det var ikke godt for Ryggen men betaling var 3 Kroner i Timeløn en stor Timeløn i 1925.

Jeg var der i tre Måneder, men søgte så tilbage til mit Haandværk, hvor det lykkedes mig at komme i Maskinværkstedet på Aalborg Værft ved Maskinmester Henriksen. Det var et meget alsidig Arbejde at komme til de Maskiner – Dreje – Høvle og Fræser og med gode Kollager der ikke var bange for at lære vi unge Svende. Jeg kom så i arbejde i Skibsbyggeriet på Aalborg Værft under Skibsbygmester Ringstrøm mit første Arbejde var at blive sat til en Skære Maskine til at fræse Udenbords Plader de skulle høvles til Erstatning for Kiler ved Plade overlæg. Maskinen var brugt, den første de havde købt, den blev så hængt i en Jernbjælke i det fri. Der var ingen undervisning så jeg måtte øve mig på nogle Pladestykker inden jeg turde gå over til udenbords Plader. Jeg øvede mig et Par Dage og meldte mig klar til de virkelige opgaver. Mester kom så, hvad jeg vilde have for hver Fræsning's Akkord, jeg forlangte så en Pris a' 2.00 pr. Fræsning, alt i samråd med Klubben. Resultatet blev at Prisen gik ind under Udenbordsarbejde. Jeg kom så med i sjak Udenbords Plade Arbejde ophængning af Plader på Spanter. Jeg blev makker med en ældre erfaren Svend – Thisted Pedersen – en hård Mand. Jernets "Behersker" Jen ka smei et Skib i Jen Varm – når Humøret var der.

Eftersom det var store Plader der skulde høvles maatte Maskinen anbringes i Fri Luft uanset Vejr. Mester spurgte om jeg ville have Akkord. Jeg forlangte så 2.00 Kroner pr. Skærfning i samråd med Klubben, vi enedes så om det skulde indregnes under Prisen på udenbords Arbejde. Jeg kom så med i sjakket udenbords Arbejde – Plade ophæng m.m. Jeg kom til at arbejde med ældre og erfarne Svende. Vallin, 88 Sørensen, Markussen, Musen, Thisted Pedersen, Frank Pedersen, Hugo Brodersen. Frank og Jeg havde været Ungdomsvenner og Skolekammerater. Thisted Pedersen var en hård "Banan" Jernets Behersker kaldte han sig, han var udlært Grovsmed paa Landet, men hans ordsprog "Jen ka smei et Skib i jen Varme" . Vi arbejdede godt sammen, men han var mange gange for varm.

Vejret var jo ikke altid med os, det var særlig Vinteren 29, når vi om Morgenen skulde feje sneen af Stillads Bræderne. Uheld skete der også en gang imellem. Jeg erindrer en Morgen vi gik om Bord – Jakob Hupfeldt gik over Dækket og snublede over Boltene på Dækket var fastspændt og styrtede ned i Lasten, det var den 7000 tons Skib "Skule" til Norge, men rednings Forholdene var ikke så effektive som de burde være. Jakob havde brækket Lårbenene. Døde næste dags Morgen. Makker Thisted var også uheldig men heldig. Han kom op til mig, jeg var ved øverste Lønning Plader på "Skule", hvor han trådte på en "Vante" Kasse og styrtede baglæns tilbage ned i Dokken mellem Bygklodserne, fald på en 7 meter jeg troede det værste men tre Uger var Jernets Betvinger på Stilladset igen.

Der blev flere Skibe bygget store og små blandt andet én til Jamaica der fik en af medarbejderne lov til at sejle med til afleveringen – én Oplevelse. Isbryderen "Store Bjørn" blev bygget i 29. Pladerne til Bunden blev lavet af 25mm. Pladerne blev afhøvlet på en Langhøvl hvor jeg fik Jobbet - inden – skulde ophænges. Det kneb lidt med Kranernes Kapacitet til at Løfte. Det var den store langsomme på Skinnerne som

Fra Landsbydreng til Smedesvend

Hjælp havde de Giraf Kranen, men der måtte somme Tider spændes ekstra Kæder på ikke den skulle tippe ned i Dokken med Pladen.

Der var også andre opgaver, blandt andet Jern Konstruktioner til Markus Kirken i 1930.

Efter den forsøgte jeg at skabe egen Forretning - men stadig væk stå i mine Erindringer.

1943

Knud Hovaldt